

BiH je talac međunarodne zajednice

Tri nacionalizma kao tri unutrašnja neprijatelja BiH pronašli su svoje spoljne saveznike. Ta njihova borba na prostoru BiH može trajati unedogled

MONITOR: *Pošto ovaj razgovor započinjemo na dan 21. godišnjice (21. novembar) potpisivanja Dejtonskog sporazuma, onda i prvo pitanje za Vas – šta je taj sporazum donio BiH?*

KAZAZ: Njegov kreator, američki diplomat Ričard Holbruk, davno je konstatirao da je Dejtonski sporazum zavezao BiH u ludačku košulju. Prevedana u bosanski referentni okvir ta metafora podrazumijeva da je u BiH tim sporazumom instalirana nedovršiva država i

etnički podijeljeno društvo. To znači da je njime zaustavljen rat i iz oružanog prebačen u političko polje. Od njegovog potpisivanja do danas, u BiH traje stalna više ili manje prikrivena težnja nacionalističkih politika da dovrše svoje ratne ciljeve. Na drugoj strani, pod pritiskom međunarodne zajednice izgrađene su određene institucije koje su neke elemente dvoentitetski zasnovane vlasti prenijele na državnu razinu, ali to nije riješilo osnovnu krizu iz koje proističu sve druge – onu ustavnu. U BiH dvadeset i jednu

godinu traje ustavna kriza, bez šanse da u budućnosti bude riješena. Otud je to država koja se zasad ne može raspasti, ali sve u njoj upućuje na to da tri vladajuća nacionalizma suštinski žele njen raspad, ali nemaju snage da ga izvedu.

MONITOR: *Visoki predstavnik u BiH Valentin Incko kaže da u BiH još postoje političke snage koje šire revizionističku interpretaciju Dejtona i pričaju o „pravnom nasilju“ i „nametanju odluka“. Je li on u pravu?*

KAZAZ: Njemu je još jedino

ostalo da konstatuje, pa govori ono što svi vide. Ako je u pravu, a jeste, zašto onda ne pokrene mehanizme kojima bi se kaznilo antidejtonsko djelovanje. Ti su mehanizmi predviđeni Dejtonskim sporazumom. Činjenica da ih Incko ne može pokrenuti, posvjedočuje da je BiH talac sukoba u međunarodnoj zajednici na relacija zemlje NATO-a – Rusija. Bosanski separatizmi tako pronalaze svoje saveznike na međunarodnom planu. Dodikov separatizam izravno je potpomognut Rusijom, a onaj hercegbosanskog tipa oslanja se na desničarske političke snage iz Evrope, dok se bošnjački nacionalizam snažno veže za Erdoganov režim u Turskoj. Tri nacionalizma kao tri unutrašnja neprijatelja BiH pronašli su svoje spoljnje saveznike. Ta njihova borba na prostoru BiH može trajati unedogled, sve do nekog budućnosnog velikog političkog preokreta u svijetu. A to samo potvrđuje koliko je ova država eksperiment međunarodne zajednice i njen talac.

MONITOR: *Postoje li u BiH dvije političke realnosti: nastojanje da se država kreće ka Evropskoj uniji i druga - negativni trendovi koji su počeli u Republici Srpskoj, a sada se šire na Federaciju BiH?*

KAZAZ: Nastojanje da se zemlja kreće ka EU je deklarativno i više iznuđeno od strane evropske administracije nego li je stvarni izraz domaće političke svijesti. Podsjećam da je tzv. Reformaska agenda kao zbir birokratskih načela došla iz EU nakon građanskih protesta iz 2014. No, ta agenda ne rješava suštinsku krizu zemlje, onu ustavnu, a omogućuje nekim domaćim političkim snagama da se predstave kao proevropske, iako su one suštinski antievropske. Uistinu u BiH se usvajaju neke reforme po evropskoj mjeri, ali istodobno se razbukatava politička kriza, a dva separatizma, Dodikov i Čovićev, stalno jačaju, dok Izetbegović radikalizira svoju politiku i čvrsto je veže za turskog autokratu Erdogana. Otud stvari nisu tako jednostavno podijeljene na dva bloka - proevropski i separatistički. Pogotovu,

što u Federaciji BiH već nekoliko mjeseci praktično ne funkcionira parlament, a intenzivira se politički sukob između Izetbegovićeve SDA i Čovićevog HDZ-a.

MONITOR: *Dodik je najavio da će Republika Srpska predložiti da joj se vrate „svih 83 nadležnosti, koje su prebačene na nivo BiH, redefinišu i dovedu u sklad s Dejtonskim mirovim sporazumom”. Šta bi to značilo za BiH?*

KAZAZ: Vraćanje nadležnosti nije moguće, baš kao što je neostvariv i niz drugih Dodikovih ideja, ali on je uspio da provođenjem referenduma o Danu RS-a institucionalizira svoj secesionizam i učvrsti svoju

nivo BiH...

KAZAZ: To je još jedna od retoričkih figura koje koristi banjalučki autokrat kako bi radikalizirao ovdašnju ustavnu krizu. Dejtonskim sporazumom predviđeno je prenošenje ovlasti sa nižih na više razine vlasti u BiH, pa je niz takvih promjena proveden uz saglasnost samog Dodika i njegove političke partije. Takava njegova današnja retorika nagovještava da je spreman na najgore, čak one poteze koji bi mogli prouzrokovati veliku društvenu tragediju, u slučaju da se protiv njega pokrenu sudski procesi za niz afera u koje je, prema pisanju medija, direktno ili indirektno upleten.

Obrazovati nacionaliste

MONITOR: *Šta bi trebalo uraditi da BiH postane moderna, ozbiljna država koja radi za dobrobit svih svojih građana?*

KAZAZ: Najjednostavnije rečeno, prekodirati političku logiku koja smatra da se nacionalno pitanje rješava teritorijalizacijom, a ne institucionalizacijom nacija. Autodeskriptivni bosanski nacionalizmi ne vide tu mogućnost, a ona je bila suština moderne BiH, one titoističke koja je omogućila da bosanske nacije u njoj dostignu svoj historijski i civilizacijski maksimum. Takva BiH je neobnovljiva, baš kao što je neobnovljiv titoizam kao ideologija, ali to ne znači da neka institucionalna rješenja ne bi mogla biti obnovljena. No, da bi se to uradilo, nužno je da se nacionalisti obrazuju, a ne da održavanjem sukoba čuvaju vlast i bogate se na račun svojih nacija.

atokratsku vlast. Istodobno, dodjeljujući priznanja osobama osuđenim za ratne zličine, Dodik iz nacionalizma ideološki klizi u više-manje otvoren simbolički fašizam Karadžićevog tipa. On više ne može nazad, a zadužio je do te mjere RS da je ona u ovom momentu bez međunarodnih kredita finansijski neodrživa. Zato je njegov zahtjev za vraćanje nadležnosti RS-u nova stepenica u radikalizaciji politike, baš onako kako je referendum o Danu RS-a test za naredni koji će doći ako BiH bude pristupala NATO-u. Povratak nadležnosti RS-u blokirao bi potpuno zemlju i pokazao da je ona neodrživa, a to je dugoročni cilj Dodikove politike.

MONITOR: *Dodik tvrdi da su visoki predstavnici, zaduženi da provode slovo Dejtonskog sporazuma, kršili međunarodno pravo i prenosili nadležnosti na*

MONITOR: *Pojačani su zahtjevi Hrvatske demokratske zajednice BiH za osnivanje trećeg entiteta?*

KAZAZ: HDZ BiH nastavlja tuđmanovsku nacionalističku politiku, pa rješenje hrvatskog nacionalnog pitanja vidi isključivo u podjeli BiH na tri entiteta. Odrekavši se mogućnosti da Hrvati u BiH budu ravnopravni na cijelom teritoriju zemlje, HDZ ih je u RS-u prepustio na milost i nemilost Dodikovom režimu, a predsjednik HDZ-a Dragan Čović je sklopio savez sa Dodikom. Udruženi, ta dva političara su ustavnu krizu sa razine Dejtonskog prenijeli na razinu Vašingtonskog sporazuma, kojim je 1994. godine zaustavljen rat između Hrvata i Bošnjaka i formirana Federacija BiH. Na taj način oni su otvorili hrvatsko – bošnjački politički sukob i omogućili zahtjeve za preustroj Federacije BiH. Takva Čovićeva politika je kratkovidna, jer da

intervju

bi se riješilo tzv. hrvatsko nacionalno pitanje neophodna je saglasnost bošnjačkih političkih partija. Ne treba tu zaboraviti ni veliku odgovornost bošnjačkih lidera, prije svih Zlatka Lagumdžije, Harisa Silajdžića i Bakira Izetbegovića, kojima je bilo milo da na različite načine majoriziraju Hrvate u federalnim institucijama. Ali, treći entitet nije moguć bez ozbiljnijeg političkog potresa, pa možda i rata, te se on nameće kao još jedna nacionalistička ideologema koja sprečava da se nacionalna ravnopravnost u BiH ostvari u institucijama sistema, a ne nacionalnim zaposjedanjem teritorija. Takvih institucionalnih aranžmana je bezbroj, a nije potrebna velika pravna imaginacija da se oni ugrade u ustavna rješenja zemlje. Kao i drugi lideri u BiH i Čović proizvodi politički sukob da bi što duže ostao na vlasti.

MONITOR: *Predsjednik Glavnog vijeća Hrvatskog narodnog sabora Božo Ljubić kaže da Herceg-Bosna danas živi u mnogim zakonima i preduzećima i kao pravna i politička činjenica...*

KAZAZ: Ratni fašizmi su privlačni svim nacionalistima u BiH, zato su ratni zločinci proglašeni nacionalnim svecima, a koncentracioni logori, masovni zločini i silovanja velikim nacionalnim pobjedama. Ljubićev fašizam je otud tipičan za današnje stanje političkih vrijednosti u BiH.

MONITOR: *Vi tvrdite da je turkofiliya premrežila bošnjački mentalni prostor; da bošnjačke tobožnje elite u horskom navijanju za Erdogana narod drže u mentalnom ropstvu....*

KAZAZ: Turčenje Bošnjaka u BiH otpočeo Alija Izetbegović, a svoju kulminaciju doživljava danas dok njegov sin Bakir uzvikuje da je Erdogan *naš lider*. Time je potpuno prekodiran bošnjački politički identitet koji je nastao u procesu deosmanizacije Bošnjaka u 19. stoljeću. Arhaizacija i getoizacija bošnjačkog političkog i kulturnog identiteta praćena je izrazitom turkofilijom, a glavni SDA-ov sedmičnik *Stav* financiran

Zemlja odgođenog rata

MONITOR: *Da li je blizu kraj multietničke BiH i da li je opet u njoj moguć rat?*

KAZAZ: BiH je već odavno od negdašnje multietničke postala troetnička zemlja, a međuetničke granice u simboličkom prostoru su jače nego bilo gdje drugo na svijetu. Imaginiranje nacionalnog drugog kao svepovijesnog neprijatelja prozvelo je fobične vizije budućnosti, te rezultiralo militarizacijom nacionalnih identiteta. To su oni dubinski procesi koji se ne vide, a militantna politička retorika računa na njih kao osnovu svoje budućnosti. Otud nije pitanje da li je rat moguć, nego kada će neko imati dovoljno snage i šanse da ga pokrene. Za sada, vojna nemoć i nedostatak novca za rat održava militantni mir, ali BiH je bez sumnje zemlja odgođenog rata. Ono što pruža nadu da do njega neće doći jeste saznanje da u njemu ne bi bilo sigurnog pobjednika. I to je jedni argument protiv rata. Reklo bi se premalo, ali ne treba potcjenjivati snagu takvog argumenta.

je turskim novcem i donosi priloge u kojima se veliča truski autokrat Erdogan. To vezivanje Izetbegovića za Erdogana proizvodi dugoročnu štetu za bošnjačku politiku, koja nije sposobna, baš zbog svog nacionalizma, prozvesti novu viziju multietničke BiH. A to znači da se srpskom i hrvatskom separatizmu u dugoročnom destruiranju BiH pridružio bošnjački nacionalizam sa svojom neobegovskom logikom vladanja i prisvajanja društvenog bogatstva.

MONITOR: *Kako biste ukratko opisali ono što se dešava u regionu,*

prije svega u Hrvatskoj i Srbiji, i kako se to reflektuje na BiH?

KAZAZ: Hrvatska je pobjednica građanskog rata na prostoru bivše Jugoslavije, a Srbija jedinom svojom pobjedom smatra stvaranje RS-a. To znači da je stvarni poraz doživjela BiH iako je rat u njoj bio bez pobjednika. Oba ova bosanska susjeda, pak, vide u BiH neku vrstu svoga plijena, a Dejtonski sporazum im omogućuje direktno petljanje u bosanske unutrašnje odnose. Ni gorih susjeda, ni jadrnije zemlje.

Veseljko KOPRIVICA